

El proper papa

Enguany en fa 25 que Karol Wojtyła va ser votat papa. Són molts anys i Joan Pau II comença a donar senyals de cansament, que els més agosarats usen per justificar la recerca de successors. També molts catalans esperen que en el futur el Vaticà tingui més sensibilitat per la llengua.

Joan Pau II és ben popular en el món desenvolupat però també representa un llast. Com serà el pròxim papa, liberal o conservador? Serà italià o potser fins i tot negre?

Se suposa que l'elecció d'un nou papa s'esdevé una vegada cada una o dues dècades. El 1978, sorprenentment, va passar dues vegades, però des de llavors mai més. És tan estrany que a Itàlia ja circula un refrany que diu "Cada mort de papa" quan es vol transmetre un període llarguíssim; seria el nostre equivalent a: "quan les granotes crien pèl".

Malgrat la raresa en la durada, és innegable que aquest canvi està ben a prop. En els darrers mesos, la premsa italiana està ansiosa: informa sobre l'estat de salut de Joan Pau II, i pondera discretament qui podria succeir-lo. Moltes nits, la televisió italiana ofereix el trist espectacle del pontífex tremolant pel Parkinson i recolzant-se totalment en els seus ajudants. Amb prou feina pot aixecar el cap, cosa que el fa semblar més sever quan mira el públic a través de les seves celles blanques. Quan parla, el seu italià —ressonant pels altaveus— està tan mal articulat que és de mal entendre.

L'any passat, per primera vegada en el seu pontificat, Karol Wojtyła va ser incapaç de participar en la processó de Setmana Santa, tampoc no va poder realitzar la tradicional rentada de peus d'altres sacerdots. Enguany amb prou feines ha pogut participar en alguns actes. No és el primer esglai, n'hi ha hagut d'altres abans (durant els darrers deu anys, li han extirpat un tumor de còlon, l'apèndix i es va trencar el fèmur), però ara, el seu patiment és tan evident que fins i tot un cardenal, Oscar Maradiaga

d'Hondures, ha proposat obrir un debat sobre la renúncia del papa.

A Itàlia, la successió del papa desperta tanta fascinació com, posem per cas, la coronació a Gran Bretanya. La diferència és que a Roma, ningú no sap qui s'asseurà al tron, ni tan sols se sap quins seran els candidats, perquè la campanya no està oberta. Més encara, és difícil endevinar quins seran els "temes electorals". Tanmateix, durant els darrers mesos, els observadors del Vaticà han tractat d'esbrinar què pot passar quan Wojtyła mori. Com serà recordat? Com s'escollirà el seu successor? Què oferirà el futur a una institució que, en els últims vint anys, ha esdevingut més conservadora i centralitzada, que ha mantingut una estructura quasi medieval d'esquenes a la modernitat? I, per damunt de tot, qui podria heretar el formidable i controvertit llegat de Wojtyła? Quina direcció li donarà a una de les poques superpotències espirituals que resten al món?

En morir el papa, hi haurà nou dies de dol, el que s'anomena *novendiales*. El seu cos descansarà en tres taüts —de pi, de roure i de plom— i el soterraran a les criptes que hi ha a Sant Pere. Entre els quinze i vint dies després de la defunció, una gran quantitat de gent es reunirà en el que s'anomena *pro eligendo papa* i la tarda següent a aquesta reunió, l'assemblea de cardenals resultant es dirigirà en processó a la Capella Sixtina cantant el *Veni Creator*. Amb la proclamació "*extra omnes*" ("tots fora"), als cardenals se'ls deixarà tancats en la capella del conclave per a decidir sobre la direcció que ha de prendre l'Església catòlica.

El sant pare beneeix *urbi et orbi* els fidels des de la plaça de Sant Pere, el 7 passat d'abril. A Itàlia, la successió del papa desperta tanta fascinació com la coronació a la Gran Bretanya, la diferència és que a Roma ningú no sap qui s'asseurà al tron, ni tan sols se sap quins seran els candidats.

El procés d'elecció, com tot a Itàlia, és excepcionalment complicat i confús. En el 1059, el papa Nicolau II va restringir l'elecció del pontífex als cardenals. En el 1586, Sixt V va fixar en 70 el nombre de cardenals que podien votar. Pau VI va excloure de les eleccions els cardenals que tenien més de 80 anys. Avui hi ha 156 cardenals, dels quals poden votar 106 –per la restricció d'edat–. D'aquests 106, tots excepte 12, han estat nomenats en el càrrec pel mateix Wojtyla. El futur “bisbe de Roma” ha d'aconseguir ser votat per dos terços. Cada elector escriu en la seva papereta “*Eligo in Summum Pontificem*” (“Elegeixo com a suprem pontífex”) seguit pel nom del seu candidat. Després, es dirigeix a l'altar i introdueix la papereta en l'urna tot dient “Crido com a testimoni Crist, el Senyor, Ell jutjarà que el meu vot el dono a

aquell que, per Déu, crec que ha de ser elegit”. Hi ha quatre votacions per dia i si, després d'una sèrie de votacions –entremesclades amb pregàries–, no sorgeix un successor, llavors una majoria simple (la meitat més u) serà suficient perquè la famosa *fumata bianca* engegui la maquinària dels mitjans de comunicació, a l'aguait de les notícies sobre la successió.

Deixant a banda el fet que quasi tots els electors van estar nomenats per Wojtyla, el llegat de Joan Pau II serà ben palès al conclave. Els cardenals hauran de decidir si aposten per la continuïtat –donar suport a una conformitat indiscutible, un catolicisme de miracles i de verges plorant, la dictadura de la doctrina– o bé optaran per alguna cosa més “moderna”. Només cal parlar amb catòlics, siguin d'Itàlia o de qualsevol

part del món, per constatar la divisió d'opinions existent, tant pel que fa a Wojtyla com pel que fa al futur del catolicisme.

El papa dels joves. D'una banda, la gent es fa ressò de la famosa frase pronunciada per André Frossard el 1978: “Aquest no és un papa de Polònia, és de Galilea”. Llavors era un home devotament dedicat a la feina pastoral, i amb l'avantatge que era enèrgic, esportista i feia molt bon veure. Molts, com ara George Weigel, autor de la biografia del papa *Testimoni de l'esperança*, li han professat una admiració un poc exagerada. Assegura que Wojtyla és un home d'una “sensibilitat mística” i fermament oposat a la tirania: a la Polònia ocupada, a Cuba, a Xile, i especialment a Rússia. Sempre segons Weigel, aquest papa “ha

Cerimònia de coronació del papa Joan Pau II, oficiada pel cardenal Pericle Felici el 22 d'octubre del 1978. En aquell moment Wojtyla era un papa sorprenent per la seva afició a l'esport.

fet moure més jovent al món que mai no ho ha fet cap estrella del rock". Diuen els seus admiradors que ha rejuenit l'Església. Marco Tosatti, el corresponent de *La Stampa* en el Vaticà, afirma que "fa vint anys, aquest papa polonès quasi no era eclesialístic: esquiava, parlava de futbol... era tan vital que resultava natural que viatgés". I, probablement, aquestes ganes de veure món seran allò que més es recordi de Joan Pau II, les seves teatrals baixades de l'avió i la corresponent besada a terra. Un exemple més, diuen els seus partidaris, de l'activitat del pontífex.

La senzilla humanitat que mostra Wojtyla també és objecte d'admiració. Sovint ha convidat líders religiosos del món per fer un retir espiritual a Itàlia i pregar junts per un futur en pau. Els mots que més pronuncia són "unitat", "humà" i "comunitat". Tot i el conservadorisme que se li atribueix, en parlar del jueus els ha definit com "els nostres germans grans pel que fa a la fe". Ha instat les esglésies ortodoxa i catòlica perquè siguin el pulmó dret i esquerre del cristianisme. Wojtyla pot estar lluny de ser demòcrata, però, paradoxalment, ha enriquit les nostres democràcies.

Sempre ha manifestat la seva oposició a les injustícies, tant del capitalisme com del comunisme. Ha amonestat, de manera rotunda, tant els científics Frankenstein com a bel·licistes amb interessos en la guerra.

N'hi ha d'altres, però, que no s'hi troben a gust amb aquest carisma i la seva manipulació mediàtica. John Cornwell, autor de la dura crítica a Wojtyla, *Trencar la fe*, l'acusa de narcisisme. "Crec que ha estat un papa nefast", afirma. La centralització del pontificat modern fa del papa un monstre. Prengui qualsevol document catòlic i a cada pàgina hi haurà un "El papa fa això, el papa fa allò". Esdevé una desviació de la mateixa figura de Jesucrist. I això és exactament allò que els crítics deien de la figura del pontífex durant la Reforma. Fa poc vaig parlar amb el cardenal Ersilio Tonini, un home que molts veuen com a l'ànima del catolicisme italià. Té vuitanta anys llargs però parla apassionadament. Expressa admiració per Wojtyla però alhora diu: "Tots hauríem de parar molt de compte en el gegantisme, en el culte a la personalitat. Tots som fills de l'Església." Mentrestant, Wojtyla ha rebutjat públicament la possibilitat de

renunciar i ha continuat viatjant sense descans fins fa ben poc.

El papa dels miracles. L'altre tret definitori del papat de Joan Pau II és igual de controvertit. De manera assídua, Wojtyla ha promogut el vessant del catolicisme que està al límit de la racionalitat –és obsessió el que té amb els esdeveniments miraculosos–. Wojtyla ha santificat més persones durant el seu pontificat que durant els cinc segles anteriors. El nombre de miracles requerits per a provar la santedat ha estat dividit a la meitat i més de 1.200 persones han estat beatificades. El seu papat ha estat impregnat de la creença que Déu intervé directament en la vida en la Terra; la bala que quasi el mata al 1981 està ara a la corona de la Verge de Fàtima, a Portugal, qui, diu Wojtyla, el va salvar. Un cop va declarar: "Una mà va disparar la bala, l'altra la va guiar". De fet, la Verge de Fàtima a Portugal és el punt central de referència del papat de Joan Pau II. Tractava de transmetre, de manera compulsiva, el missatge catòlic a la Unió Soviètica i els països satèl·lits, i no tan sols pel patiment de Polònia en mans del comunisme, sinó també per l'advertència que va fer la Verge de Fàtima el 1917 sobre una "Rússia atea". En el 1984, Wojtyla va dedicar al cor de Maria Immaculada la totalitat de la Unió Soviètica. En el 2000, després de ser llargament guardat, el Vaticà va revelar part del "tercer secret de Fàtima"; amb molta pompa va desvelar una predicció miraculosa realitzada 50 anys abans: l'intent d'assassinat de "l'home de blanc". Aquesta tendència que té el papa de ser el mestre de cerimònies de la indústria del miracle es va fer palesa de nou l'octubre passat. Per a celebrar el 24 aniversari de la seva estada al tron de sant Pere, Wojtyla va afegir cinc miracles més al rosari catòlic. Durant els darrers 900 anys han bastat quinze misteris, ara n'hi ha vint.

I tots aquests miracles, misteris i verges màgiques fan del catolicisme de Wojtyla una gran atracció en el Tercer Món, però també fan recular moltes altres persones, especialment a Europa i Amèrica del Nord. Pel·lícules i telecònies sobre el pare Pius –el monjo caput-

xí amb estigmes— predominen en la televisió italiana. Per cert, fa poc que Joan Pau II també ha nomenat sant aquest monjo. Dignataris de l'Opus Dei han estat beatificats i hi ha un programa setmanal en un dels canals de Berlusconi titulat *Miracles*. Alguns capellans catòlics de Parma es queixen, cansats de tot aquest enrenou. Diuen que la gent està més excitada amb els miracles, el “mèdiu”, que amb el missatge real. De fet, els detractors de Wojtyła l'acusen de crear una religió d'una ostentosa teatralitat i que es concentra més en l'aspecte humà que en el diví.

El papa de l'ortodòxia. Però la qüestió més greu són les agres disputes internes que hi ha hagut. La “teologia de l'alliberament” associada al Concili Vaticà Segon (1962-65) ara per ara ha estat expulsada per complet de l'estricta jerarquia del Vaticà. En alguns aspectes, el Concili Vaticà Segon era un intent d'aconseguir una carta magna catòlica: un intent de descentralitzar, una petició perquè tant els bisbes com les congregacions prenguessin part en les decisions de l'Església. La frase més escoltada llavors era que l'Església “És la gent de Déu” i no pas l'encarnació en una sola i infal·lible persona. Aquesta idea s'ha eradicat per complet al llarg dels més de vint anys de pontificat de Wojtyła. Joan Pau II sovint ha declarat que l'Església no és una democràcia i que les seves encíclics mostraran el camí. Des del 1998, *Apostolos Suos* nega qualsevol rellevància teològica al sínode bisbal; una altra encíclica, *Veritatis Splendor*, exigeix emprendre accions disciplinàries contra qualsevol veu que dissenteixi del dictat papal. El pontificat de Joan Pau II s'ha caracteritzat per un inacabable nombre d'excomunionis, però no d'agitadors a l'atzar, sinó de sacerdots devots i ben qualificats que gosaren posar en dubte els ensenyaments del papa. L'actitud de Wojtyła es veu reflectida en la línia del cardenal Newman, qui afirma que “el liberalisme és a mig camí de l'ateisme”. Aquesta línia dura rep el suport d'un ens sinistre anomenat Congregació per a la Doctrina de la Fe (abans la Inquisició), i dirigida per un alemany extremista, el cardenal Joseph Ratzinger.

Amb el rabí sefardita Ehabu Bakshi (a la dreta) i amb el rabí cap dels jueus asquenasis (a l'esquerra) Israel Meir Lau, durant la visita a Jerusalem el març del 2000.

A Itàlia, ser cristià però no catòlic provoca, en primer lloc, ser testimoni d'una intolerància palesa. Sovint esclato en còlera quan alguns sacerdots catòlics critiquen altres cristians, els metodistes o els waldensians, com si el fet de tenir una història curta els fes irrellevants comparats amb la història mil·lenària de l'Església catòlica romana. Aquests sacerdots, de manera arrogant, em diuen: “*extra ecclesiam nulla salus*” (“Ningú que sigui fora de l'Església pot salvar-se”). Després de l'11 de setembre, un líder catòlic va comparar Bin Laden amb Luther i bé que li van aplaudir l'acudit.

Pel que fa a la direcció del papat de Wojtyła, fins i tot entre els catòlics trobem exasperació. L'escriptor Peter Hebblethwaite, en el seu llibre *El proper papa*, descriu Wojtyła com “d'extrema dreta” i continua dient: “El seu pontificat ha demostrat que un pontificat sever i tremendament autoritari no resulta acceptable en el món modern. S'ha escollit l'opció conservadora i ha fracassat. És hora de provar alguna cosa diferent”.

Tanmateix, els catòlics, especialment els esglaons superiors de l'Església, no parlen en termes de “conservadorisme”

ni “d'autoritarisme”. Per a ells hi ha una veritat absoluta i immanent, si no, arriba el desastre postmodern. Només cal observar les declaracions del cardenal Tonini, qui diu: “La societat contemporània està immersa en un joc pervers: ha perdut tota la fe, tan sols hi ha cinisme, allò que Nietzsche anomenava la recerca de l'omnipotència, el desig d'un desenvolupament indefinit. Per contra, el catolicisme encara tracta de dir coses que la resta sembla haver oblidat: ‘sí’ o ‘no’, ‘bo’ i ‘dolent’. L'Església va néixer com a una contracultura i avui s'hi troba de nou en aquest paper.”

El papa de la moral. Però en negar categòricament la contracepció, Joan Pau II ha fet un mal immens, i no sols a les comunitats catòliques d'Àfrica, devastades per la sida, sinó a l'Església en el seu conjunt. Actualment hi ha una gran clivella entre la teoria i la pràctica, hi ha una enorme part de la congregació catòlica que ignora per complet els dictats de la seva Església. L'exemple més sagnant és que tant l'estat espanyol com Itàlia presenten el menor índex de natalitat d'Europa. A hores d'ara, l'obsessió

Unes relacions (quasi) inexistentes

Les relacions entre el papa i els Països Catalans avui són poques o inexistentes. El pes de Madrid funciona com un filtre important perquè Joan Pau II conegui la realitat catalana. Això, però, no és nou, tal com es pot deduir si hom mira la correspondència que es guarda a l'Arxiu Secret Vaticà, recentment desclassificada.

Joan Pau II només ha estat una vegada a València i una a Barcelona, per cert, de diluvi constant. Va ser l'any 1982. I des d'aleshores, res. Atesa l'agenda tan atapeïda de Sa Santedat, la reclamació de part de l'Església catalana s'ha conformat aparentment a aconseguir que el representant de Déu a la Terra faci la salutació de Pasqua i Nadal en català. Però fins ara tampoc no ha reeixit en aquest propòsit. Això no vol dir que el papa no hagi parlat en català, tal com s'ha demanat repetidament, fins i tot pel representant d'un estat... l'andorrà. El periodista Jordi Listerri, director de la revista catòlica *Foc Nou*, calcula que el papa ha dit alguna cosa en català en els seus vint-i-cinc anys de pontificat unes vint vegades. Ací s'inclouen unes frases en el pelegrinatge al Vaticà pel mil·lenari de Catalunya al 1989, o la beatificació d'Enric d'Usó, de Vinebre, al 1993.

Tot plegat fa la sensació que el papa desconeix la realitat catalana, cosa que per a Listerri és degut al fet "que el Vaticà funciona amb un cercle de gent que envolta el papa i els criteris són molt estatalistes". A més, continua Listerri, "els canals del Vaticà passen per Madrid", on no abunden els esforços perquè a Roma tinguin en compte els fidels catalans. En aquest sentit, Albert Manent, director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, assegura que "des de Madrid es donen informes negatius al papa del que som els catalans, i a la Santa Seu els espanyols que són allà minimitzen la qüestió i ho presenten com si es tractés d'una regió italiana".

A primer cop d'ull Joan Pau II hauria de ser sensible a la qüestió catalana, ja que com a bon nacionalista polonès és coneguda la seva defensa de les nacions sense estat que ha fet pública més d'una vegada. Però la nunciatura de Madrid pesa, i la presència a la Santa Seu de figures catalanes amb influència ja no és el que era en època dels cardenals Vidal i Barraquer, Albareda, Tarancón o del pare Batllori.

Qui sí que té influència a Madrid, que no vol dir al Vaticà, són els bisbes valencians, que en els darrers anys s'han promocionat molt entre ells en els càrrecs de la jerarquia eclesial. Aquesta influència, però, no ha servit fins ara per al reconeixement vaticà de la llengua i la cultura dels Països Catalans, més aviat al contrari.

Els moviments que s'han fet en els darrers anys per evitar el coneixement de la realitat catalana entre la nunciatura espanyola i el Vaticà ens són desconeguts pel caràcter privat d'aquestes relacions. Però la progressiva desclassificació de l'Arxiu Secret Vaticà (de moment fins al 1921) permet veure que els filtres ja fa temps que funcionen, i no solament entre la cúria sinó també entre la classe política espanyola. En

aquest sentit, el mes passat la Facultat de Teologia de Catalunya va presentar l'obra *Regests de la documentació del segle XX sobre Catalunya i la Santa Seu conservada a l'Arxiu Secret Vaticà. II Fons de la Secretaria d'Estat (1899-1921)*, de mossèn Ramon Corts, director de la Biblioteca Balmes i especialista en la història de l'Església catòlica en els segles XVIII i XIX. Corts ja havia fet un primer volum l'any 1992, però només recollia la documentació del fons de la nunciatura de Madrid.

Resseguint els documents recollits per Corts de la Secretaria d'Estat a l'Arxiu Secret Vaticà, sobresurt entre els diversos temes l'obsessió que hi ha amb el catalanisme i a evitar que Catalunya tingui bisbes del Principat, especialment pel Govern espanyol. I la solució també era substituir-los per valencians. Com diu Manent en el pròleg: "La batalla de fa cent anys i escaig és la mateixa d'ara": l'obsessió del Govern espanyol per impedir que Tarragona i Barcelona no tinguessin bisbes catalans. "No sempre —diu Manent— els va sortir bé el joc polític que al capdavant considerava els bisbes, com continua passant ara, com a funcionaris de la cúria romana." El bisbe de Vic, Torras i Bages, és qui més va patir els intents d'allunyar-lo de Catalunya, sense èxit, però. Fins i tot hi ha cartes que parlen de barrar el pas de Torras i Bages a Barcelona, amb una operació que havia de consistir a aprovar alhora el nomenament del valencià Laguarda com a bisbe de Barcelona i el gironí Guillaumet per a la diòcesi de Lleó, i després donar a Torras i Bages l'arquebisbat de Burgos. Torras i Bages va ser molt pressionat per acceptar el càrrec, però s'hi negà repetidament al·legant motius de salut, però també, en una carta adreçada al cardenal Vives el 29 de març del 1909, donava la volta als arguments del Govern espanyol: ell tenia una vinculació especial al "moviment català, que té el perill, com tots els moviments polítics moderns, de l'absorció radical. La meua presència i acció a Catalunya és com un llast en el moviment. La meua absència deixaria dessagnat el principi cristià dins del moviment". De resultes d'aquesta missiva el cardenal Vives va escriure al cardenal Rampolla, tots dos a Roma: "Em sembla impossible que el Nunci sigui tan curt de vista que no vegi el gran disbarat que fa no oposant-se al trasllat de Mons. Torras i Bages de Vic. V. E. no sap (tot el que sé jo) el profund que fou i quedà la llaga causada a flor de patriotisme i de catolicisme de Catalunya en enviar allà un Valencià [Joan Josep Laguarda] després d'esperar que fos el Bisbe de Vic. Enviar a Burgos aquest insigne Prelat seria omplir la mesura del dolor, i hi hauria explosió d'indignació contra el Rei i contra el que semblaria traïció de Maura a Cata-

lunya [...] Sembla impossible la ceguesa del rei en això; és en això un polític **suïcida**; és multiplicar el republicanisme; és treballar en procurar-li un catalanisme radical i impiu en comptes d'un Catalanisme sa, catòlic i fort per a defensa de la religió i del tro. M'espanta que el nunci estigui tan poc assabentat de totes les coses que hauria de saber."

Per a Manent, "vist el context de l'època i de la documentació aportada per Corts, es veu d'una banda que Roma tenia molta por del suposat separatisme catalanista i confonia el moviment catalanista amb un partit polític". Per exemple, les diverses cartes del nunci Rinaldini als seus superiors l'any 1900 parlant de l'escàndol a Madrid per la pastoral del bisbe Morgades sobre l'ús del català, i com calia trobar una fórmula perquè

el bisbe fes un acte d'acatament a la monarquia i al Govern espanyol. O per exemple, una carta de l'11 de desembre del 1901 de l'arquebisbe Tomàs Costa i Fornaguera explicant que "la qüestió més escabrosa" a la diòcesi tarraconense era el moviment catalanista. Del 7 d'abril del 1904 hi ha una altra carta del nunci Rinaldini al secretari d'Estat del Vaticà, aleshores Rafael Merry del Val, parlant del "viu sentiment separatista" que hi ha a Catalunya. O bé la carta de Rinaldini al Vaticà del 18 d'octubre del 1901, en què exposava que en quedar-se vacant el càrrec d'administrador apostòlic de Solsona cal col·locar un candidat català, ja que "*la sua popolazione è di razza catalana ed una parte, forse maggiore, non comprende e non parla altra lingua fuori della sua*"; però que el Govern espanyol s'hi oposa. Com a solució, el nunci proposa el canonge valencià Joan Benlloch, perquè, entre altres aspectes, coneix "*la lingua catalana ad almeno un dialetto affine*".

En una altra carta del 2 de desembre del 1906, el nunci informa la Santa Seu d'una trobada secreta amb el cardenal Casanias, en què aquest es va defensar de les acusacions de catalanista fetes per l'ambaixador espanyol prop de la Santa Seu, que el culpava d'haver-se solidaritzat amb els "catalanistes" que havien patit l'atac militar a la redacció del periòdic *Cu-Cut* el novembre del 1905. Un any després van començar a córrer els rumors de trasllat del cardenal Casanias de Barcelona a Sevilla, i aquest escriu una carta al cardenal Vivies i Tutó en què rebutja aquest trasllat perquè es veuria com l'acceptació pel Vaticà de la política del Govern espanyol d'allunyar els

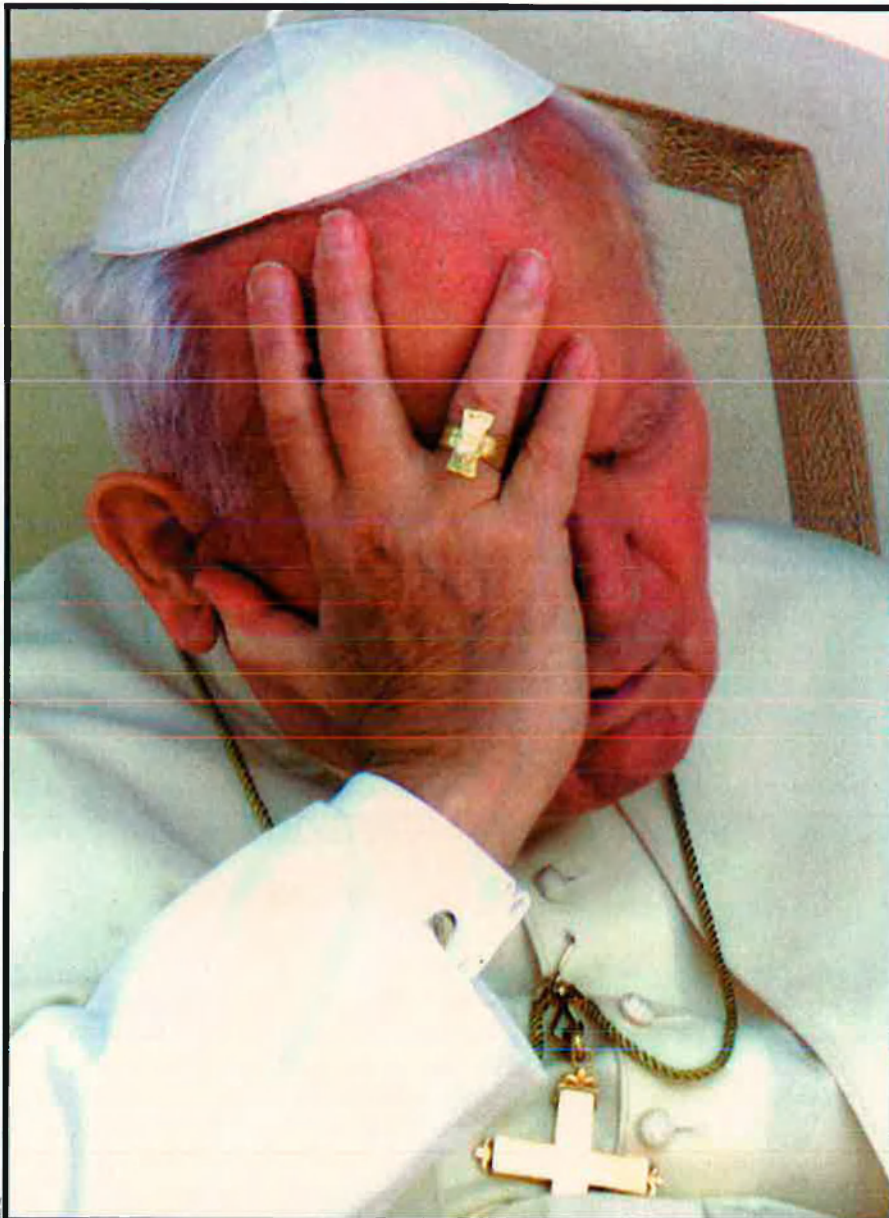

Visita del president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, i la seva dona, Marta Ferrusola, al papa, el 15 de gener del 1981. Joan Pau II, però, encara no ha inclòs mai el català a la salutació de Pasqua i Nadal.

bisbes catalans del seu país, i alhora recorda que ell no és separatista com s'ha comentat: "Lluny d'estar unit al partit catalanista, estic com a bisbe deslligat de tot partit polític, i ans al contrari estic previngut contra els catalanistes, perquè, encara que són boníssims molts d'ells, no obstant això, com a sistema no admeten la Religió per base i tot ho subordinen—Religió i ordre social— al catalanisme. De totes maneres, deia al rei, a la reina i al president del Consell de ministres, no són 'separatistes'." Casanias, però, no sols esdefensa sinó que ha d'anar netejant de "catalanisme" els diversos col·legues catalans que opten a càrrec eclesiàstic, com es veu en aquesta carta del 24 de gener del 1906 al nunci Rinaldini sobre el canonge Pol: "Encara que és originari de Catalunya, puix va néixer a Arenys de Mar, de la diòcesi de Girona, res té de catalanista en el que es refereix al partit polític del catalanisme. Català d'origen, sí, però molt espanyol."

Una altra de les perles recollides en aquest *Regest* és l'esborrany autògraf del papa Benet XV responnent a una petició del rei Alfons XIII perquè fes quadrar la branca catalana de l'Acció Catòlica de la Mujer en España, que se'n volia separar. En missiva del 15 de maig del 1921 Benet XV diu que ja ha cridat l'atenció al bisbe de Barcelona sobre aquest tema "destacant la necessitat de no dividir les forces" per por a l'"esperit separatista que per desgràcia atreu el cap en alguns centres de catòliques espanyoles de Catalunya". I així un llarg etcètera amb sorprenents, o no, semblances del que passa avui.

Oriol Cortacans

Durant una audiència general setmanal el 13 de gener del 2001. Moltes nits la televisió italiana ofereix el trist espectacle del pontífex tremolant pel Parkinson.

que té el papa amb els anticonceptius (subtilment, manté converses sobre allò que venen a les farmàcies) arriba a enfosquir el missatge real de la Bíblia. Com diu Davide, un dels meus alumnes de la Universitat de Parma: "Si parles de cristianisme a Itàlia, tard o d'hora la conversa versarà sobre preservatius."

I el problema encara s'ha complicat més pel fet que, mentre Joan Pau II defensa amb fermesa la santedat de la concepció coital, l'episcopat actual ha permès conductes sexuals d'una moralitat deplorable. Des de la primavera de

l'any passat i des de tots els racons del planeta, el fenomen dels sacerdots pederastes ha perseguit el catolicisme a mesura que s'ha anat esclariant el nombre de capellans que abusen de menors. Tan sols en els EUA el nombre d'acusats supera els 300. I la llista podria augmentar si hi afegim els casos d'Irlanda, Austràlia i Polònia.

L'Església, en lloc de purgar els pederastes, sovint n'ha negat l'existència. A l'arquebisbe de Nova York, el cardenal Edward Egan, se l'acusa d'encobrir casos d'abusos quan era bisbe de Brid-

geport i a l'arquebisbe de Boston, el cardenal Bernard Law, d'encobrir, i fins i tot promoure, pederastes ben coneguts. Enguany, l'arquebisbe de Sydney, George Pell, va admetre que va oferir diners a una víctima d'abusos. I al llarg de la crisi, l'Església ha aparegut, en el millor dels casos callada, en el pitjor culpable. Com en Thomas Keneally, un exseminarista, va escriure en el *New Yorker*: "l'Església es mostra com una institució corporativa freda i immensament autointeressada."

Aquests escàndols no han ajudat gaire per a parar l'hemorràgia de membres, tant de sacerdots com de congregacions. Entri en qualsevol església italiana i trobarà el 90% de bancs buits, a més, la mitjana d'edat dels assistents estarà al voltant dels 70 anys. La gent de l'Emília-Romanya, la demarcació que inclou ciutats com ara Ràvena, Bolonya i Parma, és més probable que mengin "estranguladors de capellans" (un tipus de pasta), o que s'intercanvien blasfèmies enginyoses que no pas vagin a l'església. Els seminaris estan plens, com els equips de futbol, d'importacions de l'Àfrica i d'Amèrica llatina. Fins i tot els polítics italians, que durant més de cinquanta anys van estar dominats pel Vaticà (Alcide De Gasperi, Giulio Andreotti, Aldo Moro) ara semblen divorciats del catolicisme.

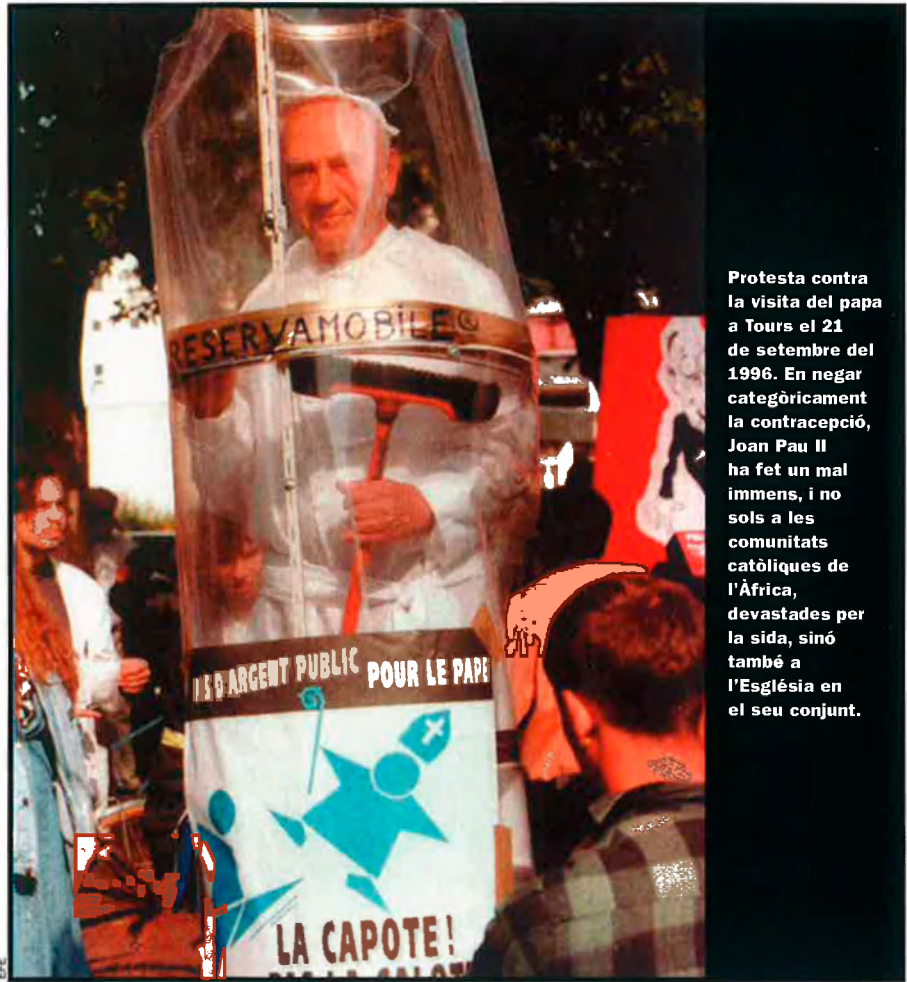
En les eleccions generals del 2001, l'aliança dels partits catòlics de centre va arrapar un 3,2% dels vots (una nimietat comparada amb el 30 o 40% que solien aconseguir els democratacristians). Ara, Itàlia es troba immersa en una mena de buit moral, en què Silvio Berlusconi és l'objecte d'adulació i l'Església, per contra, és un espectacle secundari.

Ball de candidats. I quasi de manera inevitable, la premsa italiana s'ha centrat més en la personalitat del successor apostòlic que en la seva política. Hi ha certs factors que fan que un cardenal sigui més o menys "papable". A banda dels requisits obvis del currículum (sòlida formació teològica, domini del llatí i de l'italià, experiència en el Vaticà i en la cúria romana) el factor més decisiu és la nacionalitat del cardenal. Un papa

americà és quasi inconcebible, un d'italià és quasi obligatori. Des del 1378, hi ha hagut només quatre papes que no eren italians: els valencians Calixt III i Alexandre VI (1378-1458 i 1492-1503), Adrià VI, d'Utrecht (1522-23), i l'actual. Un altre factor decisiu és l'edat: com que el càrrec dura fins la mort, escollir un papa jove implica molts anys de pontificat. Després del llarg mandat de Wojtyła (fins ara 25 anys, el rècord l'ostenta Sant Pere, amb 32) molts sospiten que el conclave s'inclinarà per un cardenal més gran.

D'entre els cardenals italians, el considerat, fins fa poc, amb més possibilitats de resultar elegit era Carlo Maria Martini. Era l'arquebisbe de Milà, té al voltant de 75 anys, és moderat i admirat per ser un "intel·lectual". Però resulta que és jesuïta i mai no hi ha hagut cap papa jesuïta; més encara, va renunciar al bisbat milanès i va admetre que pateix els primers símptomes de Parkinson. Així, l'elecció apunta amb més probabilitat al seu successor: el cardenal Dionigi Tettamanzi, de 66 anys. Un altre italià amb possibilitats és l'actual secretari d'Estat del Vaticà: el cardenal Angelo Sodano. També té al voltant de 75 anys i és tremendament tradicional, va ser nunci apostòlic a Xile i manté una relació cordial amb el general Pinochet. El tercer candidat italià és el cardenal Giacomo Biffi, de 74 anys, i actualment arquebisbe de Bolonya. És un ultraconservador que, per exemple, s'oposa que entrin immigrants a Itàlia, tret d'aquells que siguin catòlics.

Hi ha d'altres europeus, entre ells el cardenal Joseph Ratzinger, de 75 anys, qui és per molt el favorit. Aquest bavarès ha estat responsable d'algunes de les declaracions més intolerants que s'han pronunciat durant els darrers anys. També tenim l'arquebisbe de Viena i editor del catecisme de l'Església catòlica: el cardenal Christoph Schönborn, de 57 anys. D'altres europeus (amb tendències un xic més liberals) són: Walter Kasper, de 69 anys, cardenal alemany que presideix el Consell Pontifici per a la Promoció de la Unitat Cristiana; i el cardenal Godfried Danneels, també de 69 anys, belga i president de la *Pax Christi*.

Protesta contra la visita del papa a Tours el 21 de setembre del 1996. En negar categòricament la contracepció, Joan Pau II ha fet un mal immens, i no sols a les comunitats catòliques de l'Àfrica, devastades per la sida, sinó també a l'Església en el seu conjunt.

Entre els sud-americans, el candidat amb més possibilitats és el cardenal colombià Darà, de 73 anys. Gabriel García Márquez un cop el va descriure com a "un home rústic amb el perfil d'una àliga". Malgrat les seves credencials, impecablement conservadores, sovint ha penetrat en la jungla colombiana per a ser mediador amb els narcos i la guerrilla.

I també tenim l'opció africana. Una de les meves cançons favorites del pop italià dels darrers anys deia en la tornada: "Sarà vero... un papa nero?" ("Serà veritat? Un papa negre"). Elegir un papa negre seria un acte d'audàcia que ens prendria l'alè a tots. Actualment hi ha un ferm candidat: el cardenal Francis Arinze, nigerià de 69 anys. Presideix el Consell Pontifici per al Diàleg interreligiós i treballa bastant la cooperació entre cristians i musulmans a Nigèria. Certament, la seva elecció mostraria que l'Esperit Sant és molt més atrevit que mai no s'hagués cregut que fos.

Però més important que tractar d'endevinar qui serà el nou papa és saber en quina direcció encaminarà la seva Església. Relaxarà el vot de castetat? Admetrà la derrota en la batalla contra el desig sexual? Serà heterodoxa (permetrà dones, anticonceptius, fins i tot unir-se amb els protestants), o per contra imposarà una ortodòxia inflexible?

Amb tot, la tria de ben segur que li resulta més fàcil a l'Església que als conservadors: no hi ha cap necessitat de convocar eleccions i, de manera instintiva, els seus membres són lleials al seu líder. Encara més, no hi ha cap altra institució al món tan adepta a allotjar contradiccions. De fet, l'etimologia de catolicisme, *katholikos*, implica exactament això: exhaustiu, universal, general. Implica que sigui, no tan sols una "església vasta", sinó també que cobreixi cada centímetre de terra, sense importar si és a prop o lluny. A més, el mot "pontífex" vol dir constructor de ponts.

PREMI DE PERIODISME D'INVESTIGACIÓ RAMON BARNILS

EL SETMANARI EL TEMPS
CONVOCA EL
III PREMI DE PERIODISME
D'INVESTIGACIÓ
RAMON BARNILS

La dotació del premi serà de 3.333 euros. Els treballs, inèdits i escrits en català, hauran de presentar-se al setmanari EL TEMPS (Av. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València) abans del 30 de setembre.

L'obra guanyadora serà publicada al setmanari EL TEMPS.

El premi es farà públic durant el sopar de lliurament dels Premis Octubre que tindrà lloc a València el 25 d'octubre de 2003.

Per a més informació:

EL TEMPS

Av. Baró de Càrcer, 40, 13
46001 València
Tel. 963 535 100 o Fax: 963 534 569
eltemps@eltemps.net
<http://www.eltemps.net>

S'hi inclou tothom, des dels simples jesuïtes fins als cardenals amb casulla. El cardenal Tonini em va dir: "Tothom pertany a l'Església catòlica, fins i tot aquells que creuen estar-ne fora."

Per a alguna gent, afirmacions com aquesta poden sonar a colonialisme espiritual; per a d'altra, és només un intent ecumènic. (És possible que siguin les dues coses, la majoria dels cardenals catòlics adoren parlar de treball ecumènic sempre que signifiqui que tothom es converteix al catolicisme). El mateix Tonini afirma: "L'únic futur possible per a l'Església catòlica és cridar ben fort que tots els homes són iguals. La història pot haver-nos dividit, però també ens uneix. Cal que redescobrim la unitat cristiana. Fins i tot més que la unitat cristiana, la unitat humana. La desgràcia de Sharon i dels terroristes palestins és la idea que tenen 'd'aquesta terra em pertany'. Hem d'anar més lluny d'això. Un catolicisme ecumènic diria que tots els éssers humans són sublims, ens pertanyem els uns als altres. Tots som fills de Déu."

L'elecció del nou papa serà important fins i tot per a qui no sigui catòlic, perquè el catolicisme és una religió que sempre ha anat més enllà d'allò purament religiós. Només per viure en Itàlia, subtilment et converteixes; no al seu credo, sinó al seu estil. Com va escriure Hippolyte Taine un cop: "El catolicisme és part dels italians, ulla, oïda, imaginació i gust." A poc a poc, t'acostumes a aquests "gustos" italians i fins i tot comences a gaudir-ne: la generositat colpidora, la pietat dels frescos, la increïble intel·ligència bizantina, i tot prové de l'Església catòlica. L'elecció del nou papa també tindrà transcendència política més enllà dels catòlics. D'igual manera que el dalai lama o l'aga khan, el papa és un cap religiós sense fronteres geopolítiques. La seva influència sobre els líders mundials pot ser marginal, però el seu poder (tant espiritual com temporal) sobre els electors és sovint enorme. Per això tot el món hauríem de pregar perquè el papa número 264 sigui un de bo.

Tobias Jones

© Prospect-EL TEMPS

Traducció: Isabel Albarracín